

RAMSAY MAC DONALD

Jego stosunek do syjonizmu

Postać Ramsay Mac Donald'a — którego śmierć zaskoczyła nas, chociaż wiadome było, że od kilku lat ciężko cierpi — zajmuje poczesne miejsce w świadomości narodu żydowskiego, a szczególnie w historii Palestyny. Ramsay Mac Donald — Szkot, wychowany w najskromniejszych warunkach — powoli wysunął się na czoło brytyjskiej Labour Party i stał się jej przywódcą, a potem, gdy w 1931 roku nastąpił jej rozłam zorganizował nieliczną wprawdzie, ale doniosłą rolę odgrywającą grupę parlamentarną, Narodową Partię Pracy. Ramsay Mac Donald odbył drogę od radykalnego ideologa Niezależnej Partii Robotniczej poprzez przywódcę partyjnego do męża stanu, drogę od reformatora społecznego do stanowiska, na którym uznał cele brytyjskiej polityki imperialnej, jednocześnie jednak pozostał wierny swoim poglądom do tego stopnia, że np. traktat wersalski odrzucał we wszystkich fazach swej kariery politycznej. Ramsay Mac Donald wreszcie miał głębokie zrozumienie dla sytuacji narodu żydowskiego i jego celów w Palestynie. W 1922 roku Mac Donald jeszcze jako przywódca partii robotniczej przedsięwziął podróż do Palestyny. Podejmowany był tam uroczyste, szczególnie przez robotników, i wszystko, co tam widział, wywarło na nim głębokie wrażenie. Wypowiadał się wtedy w różnych okolicznościach, w mowach i artykułach na temat pracy żydowskiej w Palestynie i opublikował broszurę „Socjalista w Palestynie”, którą wtedy również przełożono na niemiecki. W broszurze tej Mac Donald wyraził słowa najwyższego uznania dla czynu narodu żydowskiego, który w swej starej ojczyźnie własną pracą tworzy nową przyszłość. Powiedział tam m. inn., że „nie da się nigdy oddzielić od siebie Palestyny i Żydów.”

W 1924 roku Mac Donald, który jako polityk okazywał tyle sympatii ruchowi syjonistycznemu, został po raz pierwszy premierem. Spodziewano się wtedy i ufano, że dzięki tej nominacji Anglia udzieli czynnego poparcia akcji żydowskiej w Palestynie. Nadzieje te wystawione były na ciężką próbę. Na okres rządów robotniczych pod kierownictwem Mac Donalda przypadły rozruchy 1929, po nich zaś nastąpiły badania i osławiona Biała Księga Passfield'a. Wtedy Mac Donald wypowiedział się wyczerpująco w sprawie palestyńskiej, podczas wielkiej debaty w Izbie Gmin przy końcu 1930 roku i w mowie swojej wskazał między innymi na to, co osiem lat temu widział w kraju. Podkreślił, że nie ma mowy o zmianie w polityce przeprowadzania mandatu. Rozczarowanie narodu żydowskiego spowodowane jest pewnym zwolnieniem tempa rozbudowy Palestyny, co jednak stało się konieczne wskutek trudności, które się wyloniły w debacie tej, po Białej Księdze Passfield'a, nie doszło jednak jeszcze do rozwikłania sytuacji i Biała Księga pozostała w mocy. Dopiero w lutym 1931 doszło do porozumienia na podstawie listu, który Mac Donald wystosował do Dr. Weizmanna i który zatwierdzony został przez gabinet brytyjski. Ten „List Mac Donalda” stanowi autentyczną interpelację Białej Księdze Passfield'a, umocnił on na nowo postanowienia mandatu i zwracał szczególną uwagę na podwójne zobowiązanie się Anglii wobec Żydów i wobec Arabów. Aż tak, że rząd zaznaczył, że List nie usuwa uczynionych w Księdze Passfield'a propozycji, świadczył on jednak — że o wznowieniu i umocnieniu dawnej mandatowej polityki brytyjskiej mowy dalej być nie może i dzięki temu współpraca między władzą mandatową a Jewish Agency została wznowiona. W szczególności list znosił zakaz nabywania ziemi przez Żydów,

przy czym rząd zastrzegł sobie kontrole i politykę rozwojową, która, niestety, nigdy nie doszła do skutku.

Ramsay Mac Donald był trzy razy premierem, a gdy złożył ten urząd, od roku 1935 do czasu po koronacji Jerzego VI Lordem-prezydentem of the council w gabinecie Baldwina. W ostatnich latach jego działalność polityczna była już z powodu pogarszającego się cierpienia czasowo przerwana; po koronacji usunął się zupełnie w cień i poświęcił się studiom naukowym. Swoje znaczenie w życiu politycznym Anglii ma Mac Donald do zawdzięczenia nie tyle określonym teoretycznym poglądom, których bronil, ile swojej osobowości. A jest to osobowość wielostronna, o czym świadczą zainteresowania artystyczne i literackie Mac Donalda, osobowość wybitna, o czym znów mówi fakt, że w chwili wielkiego niebezpieczeństwa, w jakim Anglia znalazła się w 1931 roku, Mac Donald, nie bacząc na dawne zasady i długoletnie sympatie polityczne, zdobył się na to, by rozpocząć nową drogę, tę drogę, którą odbył przy boku konserwatysty Baldwin'a, wiążąc się z nim silnie w ramach rządu narodowego.

Bez wątpienia naród żydowski w osobie Mac Donalda stracił przyjaciela, stracił męża, który poznał jego specjalną

sytuację i sympatie swoje wyraził nie tylko w słowach, ale i w czynie. Pewnie, że Mac Donald był też przykładem tego, iż między sympatiami prywatnego człowieka czy przywódcy partyjnego, który nie ma jeszcze odpowiedzialnego stanowiska, a postępowaniem męża stanu istnieje ogromna różnica, spowodowana interesami realnej polityki. Dlatego właśnie Żydzi doznali tylu rozczarowań, gdy Mac Donald był premierem, wiązali bowiem zbyt wielkie nadzieje odnośnie jego poparcia. Pomimo to Mac Donald i w najcięższych chwilach, w najcięższych czasach, w których dochodziło do zatargów, pozostał przyjacielem naszej sprawy, którą poznał jeszcze dużo wcześniej. Syn jego, Malcolm Mac Donald, obecny minister dominiów, zajmował się również sprawą Palestyny. Wdał się też w spór, jaki wybuchł po opublikowaniu Białej Księgi Passfield'a, i był sekretarzem komitetu, który został wtedy stworzony pod przewodnictwem ówczesnego ministra spraw zagranicznych, Hendersona, celem rozstrzygnięcia sprawy różnicy zdań między rządem a Jewish Agency. Malcolm Mac Donald przyczynił się wtedy znacznie do porozumienia, którego wyrazem był już wspomniany List Ramsay Mac Donalda. J. R.

Inż. A. GLIZER

Polityka a gospodarka

(Korespondencja własna „Steru” z Palestyny)

Do truizmów należy dziś twierdzenie, że stosunki gospodarcze wpływają decydująco na rozwój polityczny. Palestyna może teraz służyć, jako klasyczny dowód słuszności twierdzenia odwrotnego: że stosunki polityczne wpływają decydująco na rozwój gospodarczy. Mglistość obecnej sytuacji politycznej w Palestynie ciąży nad życiem ekonomicznym i działa, jak potężny hamulec. Zamierzenia inwestycyjne nie są realizowane, kapitał prywatny czeka na wyjaśnienie sytuacji w kraju, a tym czasem nie angażuje się w nowe przedsiębiorstwa. Kapitały na ogół z Palestyny nie odpływają, przeciwnie, trwa nadal (na mniejszą, rzecz prosta, skalę) dopływ nowego kapitału, ale dają się zauważyć ciekawe objawy przesunięć wewnętrznych w sumach wkładów bankowych: rosną wkłady terminowe kosztem wkładów na rachunek bieżący. Ludzie rezygnują z natychmiastowej inwestycji i umieszczają kapitały dla zapewnienia wyższego oprocentowania. Do tejże kategorii zjawisk należy wielki popyt na palestyńskie papiery wartościowe (obligacje Banku Hipotecznego, akcje Elektrowni itd.), pozbawiony zupełnie charakteru spekulacyjnego (w Palestynie nie ma giełdy), a będący wyrazem poszukiwań za pewną i nieryzykowną lokatą.

Imigracja do Palestyny stanowi w roku bieżącym zaledwie czwartą część imigracji z r. 1935. Wpływają na to oczywiście nie tylko ograniczenia imigracyjne, ale niewątpliwie także obecna sytuacja w kraju. Imigracja kapitalistów nie napotykała do ostatnich czasów na trudności. Ograniczenia dewizowe w krajach emigracyjnych odegrały wprawdzie swą ważką rolę, tym nie mniej ciekawe jest, że imigracja „kapitalistów” spadła prawie dokładnie w tej samej proporcji, co imigracja ogólna. Utrzymanie zdrowej proporcji między imigracją pracującą a

kapitalistyczną jest zresztą samo w sobie objawem dodatnim, który niewątpliwie będzie miał swój korzystny wpływ w chwili ożywienia się koniunktury.

Zmniejszenie się imigracji pociągnęło za sobą osłabienie ruchu budowlanego. Buduje się teraz około połowy tego, co w szczytowym r. 1935. Spadek jest więc mniejszy, niż w cyfrach imigrantów, tym nie mniej stanowi punkt wyjścia wielkiej części, przeżywanego obecnie zastoju gospodarczego. W tej samej proporcji, co budownictwo, zmalała także produkcja przemysłu, związanego z ruchem budowlanym. Dwie zaś te gałęzie gospodarcze odgrywały tak poważną (choć już daleko nie decydującą, jak w chwili wybuchu kryzysu 1926 r.) rolę w całości kształcie palestyńskiej maszyny ekonomicznej, że osłabienie koniunktury w nich musiało wpłynąć na obniżenie ogólnej zdolności nabywczej i tą drogą odbić się na rolnictwie i przemysle konsumpcyjnym. Niektóre przemysły, jak np. odzieżowy zmniejszyły produkcję o ćwierć mniej więcej. Należy zresztą zaznaczyć, że inne gałęzie przemysłu konsumpcyjnego (np. tytoniowy) zupełnie nie ucierpiały dzięki rozwojowi produkcji, przemysły zaś eksportowe (aluminium, przędza, potas, oleje itd.) powiększyły swe obroty o połowę. W rezultacie zużycie prądu elektrycznego dla celów przemysłowych nie tylko nie zmalało, ale nawet wzrosło, podobnie zresztą, jak cyfry ogólnej konsumpcji energii elektrycznej.

Spadek zdolności nabywczej odbił się dotkliwie na rolnictwie. Równocześnie zaszły zmiany na rynku światowym, które spowodowały podrożenie rozmaitych produktów, konsumowanych przez rolnictwo, w pierwszym rzędzie paszy. Spadek dochodów przy wzroście wydatków postawił w bardzo ciężkiej sytuacji wie-

Wzloty i upadki

Rzadko kto miał tak pełne wzlotów i upadków koleje życiowe, jak zmarły niedawno angielski mąż stanu, Ramsay Mac Donald. Postać jego otoczona była sympatią i nienawiścią stronnictw, był bożyszczem i przedmiotem odrazy dla opinii publicznej. Od lat już chorował i ciężko cierpiał, Jego wola polityczna była skończona. Przed tym jednak był jedną z najbardziej znaczących osobistości w życiu politycznym Anglii.

Ramsay Mac Donald jest jednym z założycieli angielskiej partii robotniczej. Kariere swoją zaczął jako sekretarz Keir Hardie. Grupa trzech posłów, która na początku naszego wieku weszła do Izby Gmin, była jeszcze przez wszystkich wśmiewana, nie brana przez nikogo poważnie. Wybory w 1906, dzięki którym stronnictwo liberalne znalazło się u steru, nie dały powodu do przypuszczeń, że miejsce liberałów w systemie dwupartyjnym zajmie potem partia robotnicza, która osiągnęła zaledwie coś ponad 2 tuziny mandatów.

Wydawało się, że wojna, która w 1914 zaczęła rewolucjonizować świat, spowoduje rychło koniec kariery Mac Donalda. On zaś nie chciał pójść z prądem czasu, ani dostosować się do koniunktury. Pozostał nieprzejednanym przeciwnikiem wojny, chociaż przewidział, że nie pociągnie tym

mas za sobą. Latami całymi nie mógł wogóle zabierać głosu w Izbie, a gdy w grudniu 1918 Lloyd George pognął upojoną zwycięstwem Anglię do urn wyborczych, Mac Donald przepadł w tych wyborach.

Po szale zwycięstwa przyszedł koci kwik. Opinia publiczna przyznała słusność nieprzejednanym przeciwnikom wojny. Mac Donald odbył wtedy come back, jaki przed nim i po nim przypadł w udziale jednemu tylko politykowi. Wybory w 1924 postawiły go u steru. Król Jerzy V mianował go szefem pierwszego rządu mniejszości w Anglii. Rząd ten utrzymał się tylko przez sześć miesięcy i ustąpił na skutek politycznego skandalu wyborczego, który nie przyniósł Anglii zwycięstwa. Bomba wyborcza w postaci Listu Zinowjewa przyniosła zwycięstwo konserwatystom. Mac Donalda zastąpił Baldwin. Ale odtąd uprawiany był przez pewien czas system dwupartyjny i w myśl jego zasad w 1929 roku Mac Donald zajął znów miejsce Baldwin'a.

Drugi rząd robotniczy Mac Donalda usiłował zmniejszyć zbrojenia i dokonać w Anglii przebudowy socjalnej. Ustawy wydane po stłumieniu generalnego strajku w 1926 roku, zostały obalone. Ale wtedy zaczął się światowy kryzys gospodarczy, drugi wielki akt rewolucyjnej przemiany. Mac Donald, którego masy kiedyś opuściły, ze swojej strony opuścił teraz masy. Rozbił swoją partię i z Narodową Partią Pracy przystąpił do rządu koalicyjnego, którego został pierwszym szefem. Rząd Mac Donald — Baldwin stał się wtedy rządem Baldwin — Mac Donald. Podczas bankietu w Guildhalle we wtorek, 9 listopada Baldwin, nie wiedząc jeszcze, że mówi o umarłym, powiedział, iż nie mógł sobie nigdy życzyć lepszego kolegi, niż był nim Mac Donald.

W polityce zewnętrznej Mac Donald starał się służyć idei silnego ugruntowania pokoju światowego. W czasie, gdy był premierem, odbyła się w 1924 roku londyńska konferencja Dawes'a; opowiadał się za opracowaniem przez Francję Protokółem Genewskim, któremu potem pozwolił napaść rząd Baldwin'a. Wielkim błędem Mac Donalda było, że w okresie drugiego swego szefostwa pozwolił Anglii prowadzić izolowaną politykę słabości, nie czyniąc nic w kierunku zapewnienia międzynarodowego pokoju. Budowa bazy dla floty z Singaporem została przerwana, zaniechano zbrojenia na lądzie, na morzu i w powietrzu, i to wszystko w okresie, gdy w siłę rosłszy faszyzm coraz to wyżej podnosił głowę.

Jak się wydaje, Mac Donald nie rozumiał tych burzliwych czasów. Rzeczą późniejszych biografów będzie stwierdzenie, czy pozostał wierny ideom, z którymi się związał w młodych latach. Teraźniejszość poczytuje za błąd niejedną jego krok polityczny.

KAROL MISCH

szym rozwiązaniem obecnych problemów ekonomicznych.

W tym miejscu krąg się zamyka. Siła naszego nacisku politycznego jest bowiem w niemalże mierze zależna od ilości energii, zakumulowanej w obracających się kołach naszej maszyny gospo-

darczej. I dlatego równie ważne, jak bezpośrednio działanie polityczne, jest utrzymanie społecznej i indywidualnej inicjatywy gospodarczej. Każdy krok naprzód w tej chwili w dwójnasób się później odpłaci: odpłaci się ogółowi i odpłaci jednostce.

Tel-Aviv, 14.11.1937.

PROSZKI BÓLU GŁOWY
DLA DOROSŁYCH
ZE ZNAKIEM FABRY
PSZCZOŁKA
Stosuje się również przy PRZEZIĘBIENIU
GRYPY I KATARZE

